

TRŽIŠNA PRIVREDA

Industrijska revolucija, kapitalizam i klasična ekonomija

Dr. JOVAN ĐURAŠKOVIĆ

Predindustrijsko društvo

- **Veća uloga poljoprivrede**
- **Ruralna industrija**
 - nema fabričkog sistema
 - porodična proizvodnja

VLADAJUĆA KLASA
Zemljoposjednici, visoko sveštenstvo i plemstvo

VIŠI SLOJ SREDNJE KLASIJE
(veliki trgovci, državni službenici...)

NIŽA SREDNJA KLASA
(trgovci na malo, umjetnici, zanatlije)

SELJACI, INDUSTRIJSKI RADNICI
(u poljoprivrednoj djelatnosti), SIROTIJA

INDUSTRIJALIZACIJA – osvrt na Veliku Britaniju

- **Radanje industrije sredinom 18. vijeka**
- *Karakteristike:*
 - Uspon sekundarnog sektora
 - Široka upotreba mašina na mehanički pogon
 - Korišćenje novih izvora energije
 - Pojava velikih preduzeća
- **Nove tehnologije (PARNA MAŠINA i kameni uglj)**

INDUSTRIJALIZACIJA – osvrt na Veliku Britaniju

- **Populacioni rast** sa izraženim unutrašnjim migracijama (**sa 187 mil. stanovnika 1800. na 400 mil. 1900.** u Evropi)
- **Uspon fabričkog sistema**, stvaranje modernih sindikata
- **Nejednakost dohodaka** (brži rast profita u odnosu na nadnice)
- Institucionalni okvir prilagođen individualnoj inicijativi i zaštiti privatnog vlasništva

INDUSTRIJALIZACIJA – procesi

- **Deagrarizacija** prostora i **urbanizacija** stanovništva
- **Eksploatacija radnika** (dječji rad, niske nadnice...)
- Rast potrošnje i **ubrani rast životnog standarda**
- Industrijska **specijalizacija** povećala međuzavisnost privreda

KAPITALIZAM

- U procesu industrijalizacije **industrijski kapitalizam** zamijenio je **trgovački kapitalizam (merkantilizam)**

TRŽIŠNA PRIVREDA

LAISSEZ FAIRE
EKONOMIJA

SLOBODNO TRŽIŠTE

KOMERCIJALIZAM

INDUSTRIJALIZAM

SLOBODNO
PREDUZETNIŠTVO

KAPITALIZAM – odlike

Privatna svojina

- Dominantan svajnski oblik
- Imovina kao izvor bogatstva i nejednakosti

Tržišna alokacija faktora proizvodnje

- Faktori proizvodnje: **rad, zemlja i kapital.**
- Cijene kao signal za tržišnu alokaciju

Konkurencija interesa

- Dominacija ličnog interesa
- Uloga države – obezbijediti javni interes

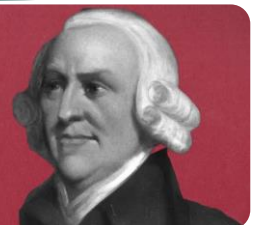
Ekonomski podsticaji

- Materijalni podsticaji
- Profitni motiv

REVOLUCIJA u ekonomskoj misli

Klasična politička ekonomija

ADAM
SMITH

REVOLUCIJA u ekonomskoj misli

Klasična politička ekonomija

- **Opšte ideje klasične ekonomije:**
 - ekonomske slobode,
 - slobodna tržišna utakmica,
 - prirodni poredak (*homo ekonomikus*).
- Klasičarski prirodni poredak je **KAPITALIZAM**
- **Ekonomski filozofija – LIBERALIZAM/INDIVIDUALIZAM** (lični interes iznad svega)
- Ekonomska politika klasične škole je liberalistička – **PROTIV DRŽAVNE INTERVENCIJE**

REVOLUCIJA u ekonomskoj misli

Klasična politička ekonomija

- **PRIRODNI POREDAK**, imanentan ljudskoj prirodi, nadmoćniji je od državnih i društvenih institucija
- Prirodni poredak se stvara akcijama pojedinaca koji su vođeni **nevidljivom rukom**

„Svaki pojedinac nužno ide za tim da godišnji dohodak društva poveća koliko god može. Doduše, pojedinac obično ne namjerava sprovesti javni interes, niži zna, koliko ga mnogo unapređuje...**Njega u tom, kao i u mnogim drugim slučajevima, vodi jedna nevidljiva ruka, da ostvari cilj koji uopšte nije namjeravao postići!**“ (Adam Smith, *Bogatstvo naroda*)

REVOLUCIJA u ekonomskoj misli

Klasična politička ekonomija

- U pogledu javne politike, Smit **zagovara slobodnu trgovinu**
- **Konkurencija kao osnovno načelo kapitalizma** (prijetnje su država i korporacije – monopoli)

„Ljudi istog obrta rijetko se sastaju, čak i za vrijeme zabave i razonode, a da se razgovor ne završi zavjerom protiv javnosti ili nekim planom za podizanje cijena“ (Adam Smith, *Bogatstvo naroda*)

- Država da obavlja **samo nužne javne funkcije**
- **Proporcionalan porez** na ukupan prihod, njegovo ubiranje stalno, praktično i ekonomično

REVOLUCIJA u ekonomskoj misli

Klasična politička ekonomija

- Najvažniji predstavnici: William **PETTY**, David **RICARDO**, Thomas Robert **MALTHUS**, John S. **MILL**, Jean Baptiste **SAY**.
- Važne teme:
 - prirodni poredak,
 - podjela rada,
 - teorija vrijednosti,
 - raspodjela,
 - uloga države u prosperitetu.